

Utsatt eksamen ECON1210 H25 sensorveiledning

Oppgave 1 (teller 10%)

1a) Forklar hva markedets tilbudskurve er, og hva som er forutsetningene for at en slik tilbudskurve eksisterer.

1b) Forklar hva konsumentoverskudd i markedet er.

Sensurveiledning på 1:

a)

Tilbudskurven viser hvor mye som tilbys av godet til ulike priser. Forutsetninger for at T-kurven eksisterer: Godet er homogent og produseres av mange produsenter som er så små at de regner med at eget salg ikke påvirker markedsprisen. Da vil de betrakte prisen som bestemt utenfra, og bare bestemme seg for hvor mye de vil tilby til ulike priser. Dette gir oss markedets T-kurve. Produksjonen foregår i anlegg med konstante enhetskostnader (og dermed marginalkostnader), og gitt kapasitet. Jo høyere pris, desto flere anlegg vil være lønnsomme og dermed tilby alt de har kapasitet til å produsere. Dette gir en stigende tilbudskurve i x,p-diagrammet.

Kan evt også ha med at endringer i faktorer som påvirker enhetskostnadene vil gi skift i markedets tilbudskurve. Flere eller færre produsenter (eksogen endring) vil også gi skift

b)

Vi ser på KO i en likevekt med omsatt mengde x^* og pris p^* . Konsumentoverskuddet er differansen mellom hva konsumentene i markedet maksimalt er villig til å betale for x^* fratrukket hva de faktisk betaler. Deres maksimale betalingsvillighet for x^* finner vi ved arealet under E-kurven fra 0 til x^* . Det de faktisk betaler er p^*x^* .

Oppgave 2 (teller 50%)

Vi ser på markedet for epler og antar at det kan modelleres som et marked med fullkommen konkurranse.

2a

Hvordan bestemmer pris om omsatt mengde i markedet?

2b

Forklar ved hjelp av en figur hva som skjer i markedet ved følgende endringer

- (i) Ekstrem nedbør ødelegger en stor del av epleavlingene
- (ii) Prisen på pærer, appelsiner og bananer går kraftig ned

2c

Hva er galt med følgende resonnement: «Dårlig vær gir mindre epleavling i år, og derfor høye kilopris på epler. Men til de høye prisene vil etterspørselen falle, og

dermed må prisene settes ned. Nettoresultatet kan være at vi får lavere priser denne sesongen»

Oppgave 2d

Før 1990 var det (tilnærmet) importforbud på epler i norsk eplelesesong, men så ble det åpnet for import. Forklar hva som skjer når man åpner for fri handel i et marked hvor prisen har ligget over importprisen. Forklar også hva som skjer med innenlands konsument- og produsentoverskudd og samfunnsøkonomisk overskudd.

Vi antar at Norge er en liten kjøper og selger på verdensmarkedet for epler.

Sensurveiledning på 2:

2a Man bør ha med kort forklaring på forutsetningene for fullkommen konkurranse: Homogent gode og pristakeradferd hos selgerne gjør at de konkurrerer bare på pris, og hver av dem betrakter prisen som gitt – dvs vi har en tilbudskurve. Homogene goder gjør at kjøperne bare bryr seg om pris og ved pristakeradferd kan vi representere kjøpernes valg med en etterspørselskurve. Likevekt i markedet finner vi fir den pris som gjør at tilbudt mengde er lik etterspurt.

2b Når en stor del av epleavlingene ødelegges får vi et negativt skift i T-kurven (og den blir brattere). Når annen frukt blir billigere vil etterspørselen etter epler gå ned, dvs E-kurven skifter innover, dersom ulike frukter er substitutter

2c Det som er galt med resonnementet er at det ikke skilles mellom skift i E-kurven og bevegelse langs E-kurven. Ved en reduksjon i plommeproduksjonen skifter T-kurven inn. Når E-kurven ligger fast må p øke. Etterspørselen faller – men det gjør den fordi p øker. Dersom p skulle falle måtte vi hatt et tilstrekkelig stort negativt skift i E-kurven.

2d Siden Norge er en liten aktør på verdensmarkedet på epler kan vi betrakte verdensmarkedsprisen på epler som gitt, uavhengig av vårt kjøp og salg. Å åpne for handel leder til at prisen innenlands blir lik importprisen, det vil si både landets epleprodusenter og eplekonsumenter står overfor en lavere pris. Innenlands produksjon av epler går ned og konsumet går opp. Differansen er import. Det bør vises på figur at konsumentoverskuddet øker, produsentoverskuddet går ned – og at samfunnsøkonomisk overskudd øker (vist i læreboka)

Oppgave 3 (teller 40%)

3a

Det kalles ofte for «markedssvikt» når et uregulert marked gir et utfall som ikke er effektivt. Markedssvikt oppstår for eksempel dersom det er eksterne effekter av produksjonen av et gode. Forklar hva en ekstern effekt er og hvorfor markedet gir et utfall som ikke er effektivt når det eksterne effekter i produksjonen av et gode.

Forklar også hva myndighetene kan gjøre for at markedet skal virke mer effektivt når det er eksterne effekter.

3b

Markedssvikt kan også oppstå dersom en ressurs som brukes i produksjonen er en såkalt fellesressurs, som ikke er regulert. Forklar med ord hva en fellesressurs er. Forklar, også med ord, hva slags markedssvikt vi kan få når produsentene i et marked bruker en fellesressurs og bruken ikke er regulert.

Sensurveiledning på 3

3a

Det bør forklares hva en ekstern effekt er. I undervisningen har vi gjennomgått både en ekstern effekt av et produkt som selges i et FK-marked, som for eksempel plastprodukter, og ekstern effekt av produksjonen som ikke trenger være knyttet til produktet i seg selv, som CO₂-utslipp. Begge tilfeller kan være utgangspunkt for å forklare hvordan en negativ ekstern effekt leder til for høy omsetning/bruk av det som skaper den negative eksterne effekten. Og også hvordan det kan korrigeres med avgifter på det som forurenses, eventuelt omsettelige kvoter

3b

Fellesressurser er rivaliserende i bruken, men ingen brukere ekskluderes så lenge de ikke er regulert. Beiteland og havområder er eksempler. At ressursbruken er rivaliserende betyr at en aktørs bruk reduserer verdien for andre brukere. Så lenge ressursen er uregulert har ikke den enkelte insentiv til å ta hensyn til effekten av egen bruk på andre, og dette kan lede til for høy samlet bruk, den såkalte «almennings tragedie». Myndighetene kan regulere bruken (som ved havområder og en del naturområder som er felleseie). Å gjøre om et område fra felleseie til privat eie kan også løse problemet med overforbruk.